

1e Advent 27 nov 2022 Jesaja 2:1-5 Mattheus 24: 32-44

Gemeente van Jezus Christus,

vandaag zijn de vier weken van Advent begonnen. Advent betekent: 'komst'. Straks met Kerst gedenken we de komst van Jezus Christus als kind in onze wereld. De engelenzang uit de Kerstnacht, - 'Ere zij God in de hoge'- zeggen we daarom deze vier weken niet, die bewaren we tot Kerst. Vandaag hoorden we het Magnificat, het lied van Maria. Zij zingt haar blijdschap uit over de komst van haar zoon, en ze zingt over de dingen die mét hem komen gaan. Machtsdrang en zelfverrijking zullen hun kracht verliezen. Tot ieder die zegt: 'ach, alles is nu eenmaal zo, het zal nooit anders zijn', zet Maria met haar lied een bakken in de tijd. De dingen zullen niet altijd zo zijn. Zo heeft ook Jesaja de profeet gesproken, en zo spreekt de evangelielezing van vandaag.

Maar nu eerst wil ik met jullie een tekst delen van de joodse filosoof Abraham Joshua Heschel. Heschel vertelt hoe hij in de jaren dertig van de vorige eeuw als student naar Berlijn kwam om filosofie te studeren. Gaandeweg raakt hij steeds dieper teleurgesteld omdat hij niet vond wat hij zocht. Hij schrijft: 'in die maanden in Berlijn ging ik door tijden van grote bitterheid. Ik voelde me heel erg alleen met mijn eigen problemen en angsten. In de avonden wandelde ik door de schitterende straten van Berlijn. Ik bewonderde de degelijkheid van de architectuur, de overweldigende stuwkracht van een dynamische civilisatie. Er waren concerten, toneelstukken, en lezingen door beroemde geleerden over de nieuwste theorieën en uitvindingen. Terwijl ik liep te overwegen of ik naar een nieuw toneelstuk van Max Reinhardt zou gaan of naar een lezing over de relativiteitstheorie, merkte ik ineens dat de zon was ondergegaan en dat het avond geworden was....

Ik had God vergeten - ik had Sinai vergeten - ik had vergeten dat zonsondergang mij iets aangaat....En ik begon de woorden van het avondgebed te zeggen: 'gezegend zijt Gij, Heer onze God, Koning der wereld, die door zijn woord de avond doet aanbreken'. Plotseling schoot mij de beroemde versregel van Goethe te binnen: 'über allen Gipfeln ist Ruh' (boven alle heuveltoppen is rust). Maar nee, dat was heidens denken. Voor het heidens oog is het geheim van het leven 'Ruh' (rust), dood, vergetelheid'. Voor ons Joden ligt er achter het geheimenis van de dingen een zin, een betekenis. Wij zouden zeggen: 'over alle heuveltoppen is Gods woord'....En ik sprak de woorden: 'die door zijn woord de avond doet aanbreken'. Dat Hij ons Tora, voorschriften, wetten leert, daarin wordt zijn liefde zichtbaar: Tora, richtinggevend recht hebt u Israel gewezen. 'boven alle heuveltoppen is Gods liefde voor de mens'.....' Tot zover de tekst van Heschel.

Goethe ervaart in zijn gedicht hoe zijn beladen gemoed oplost in de natuur, weg van het lawaai en de ingewikkeldheden van de menselijke samenleving. Rust. Eeuwigheid. Zoals het was zo zal het altijd zijn. Heschel ervaart zijn plotselinge alertheid, zijn ontwaken, midden in de menselijke wereld. Zijn gewaarwording overkomt hem in een overweldigende omgeving vol kracht en zelfvertrouwen, met de dreiging van oorlog en uiteindelijke verwoesting van de stad al in de lucht, maar wie wist het, wie zag het. De lezing uit Mattheus, een klein gedeelte uit hoofdstuk 24, staat in een vergelijkbare situatie als het Berlijn van toen. Om onze lezing te kunnen plaatsen kijken we nu eerst naar het geheel van het hoofdstuk, allereerst naar het begin. Uitkijkend over het schitterende tempelcomplex van Jeruzalem spreekt Jezus daar de woorden: er zal geen steen op de andere gelaten worden, en dan volgt er een compact en heftig beeld van de dingen die komen gaan, een beschrijving die sprekend lijkt op onze eigen tijd. Oorlogen en steeds weer berichten over oorlogen, volk tegen volk, hongersnood, natuurrampen. Dat is waar onze lezing naar verwijst: 'dat alles', en 'die dingen'. Heel opvallend in dit hoofdstuk is hoe bij herhaling wordt gezegd: steeds weer zullen er ook mensen opstaan met een groot verhaal waarmee ze zichzelf tot redder van de wereld uitroepen en mensen het denken verdoven. Geloof het niet, staat er dan, ga er niet in mee. Hoe beeldvullend de realiteit ook is van oorlog en geweld het is niet het enige, en niet het laatste. Er komt een moment zegt dit hoofdstuk 24, dat zichtbaar zal worden (in de taal van de Bijbel) de mensenzoon, omgeven door hemelse verschijnselen, onmiskenbaar, en dan zal er recht gesproken worden. De dingen van de wereld zijn niet voor altijd nu eenmaal zo.

Voor ons mensen van nu is de voorstelling van de komst van de Mensenzoon moeilijk te plaatsen, voor mensen van toen was het een bekend beeld uit de profeet Daniel. Met grote zeggingskracht, omdat datgene wat door Jezus wordt gezegd over de ondergang van de tempel, inderdaad al bittere werkelijkheid geworden was in de tijd waarin het Mattheus evangelie is opgeschreven. Het is in die zin geen wonder dat deze beschrijving van de dingen die komen gaan zo'n betekenis heeft gehad, zeker in de allervroegste tijd van de kerk. Binnen het Nieuwe Testament is daar dan ook veel over te vinden, de toekomstverwachting was sterk en gericht op spoedig. Maar de tijd ging verder en de kerk heeft zich geschikt in het langer worden van de tijd.

In dit hoofdstuk 24 staat compact en intens het toekomstgeloof weergegeven waar de vroege kerk mee heeft geleefd, en ik denk ook, overleefd. Aan het betrekkelijk kleine gedeelte dat we vandaag daaruit hebben gelezen hebben we al de handen vol. Wat

daar staat is niet iets waar we nu nog 'direct iets mee kunnen', erger nog, het is zeer verontrustend, 'de een wel en de ander niet', dat wil je zo niet. Wat kan helpen is het besef dat deze woorden gesproken zijn in een ander wereldbeeld dan dat van ons. Zolang de aarde plat is, met een onderwereld, of een hel, beneden en de hemel daarboven, is het niet minder akelig dat mensen voor altijd of de ene kant op gaan of de andere kant, maar men kan zich er iets bij voorstellen.

Dat kunnen we nu niet meer zo. Maar wel herkennen we onze werkelijkheid van nu in dat zeer pijnlijke beeld, van die scheiding tussen mensen, die diepe onbereikbaarheid onderling waar we op alle niveaus van ons leven mee te maken hebben. Thuis, werk, school, familie, politiek, social media, mens tegen mens, volk tegen volk, zo ernstig kan het zijn dat het uitloopt op oorlog en vernietiging, op uitbuiting en onrecht, op aantasting van wat ons als gemeenschappelijk goed, de aarde, is toevertrouwd.

Deze woorden over de dingen die komen gaan, gaan allereerst over onze eigen tijd. Dat is ook wat dit hele hoofdstuk 24 zelf keer op keer aangeeft: je weet niet wanneer en hoe het zijn zal, maar neem waar wat er nú gebeurt, wees bewust, kijk, sta, in je eigen tijd.

Die donkere actualiteit van onze dagen verbindt Jezus met een lieflijk beeld, dat van de vijgeboom, voorbode van de lente, het enige lieflijke beeld in dit moeilijke hoofdstuk.

Maar we krijgen het niet aangereikt als een direct fijn gevoel. Niet als de rust, hoe heerlijk ook bij tijd en wijle, van de natuur, waarin het bezwaard gemoed oplost, zoals in het gedicht van Goethe, niet als de rust zoals in de dagen van Noach waarin het leven gaat zoals het gaat, hoe aangenaam dat ook kan zijn voor degenen voor wie dat is weggelegd. De les van de vijgeboom klinkt midden in de realiteit van oorlog en onmacht, van zelfingenomenheid en triomfalisme, daar spreekt het een ander woord.

Dit geluid harmonieert niet, spoort niet, vormt een dissonant, laat zich niet oplossen, gaat niet weg. Maria heeft ervan gezongen. De dingen van nu zullen niet altijd zo zijn.

Van ons wordt gevraagd bij elk licht dat we aansteken het schijnen van de dissonant te horen, de les van de vijgeboom. Heschel noemt die les: de Tora, het woord dat richting geeft, dat recht spreekt. Jesaja noemt het en Jezus noemt het. En dat gaat niet voorbij.

Wie alleen de lieflijkheid zoekt zal het niet horen. Wie alleen het razen van de tijd hoort ook niet. Dat houd je ook nooit vol, het is te erg, te veel. Dat andere geluid, klinkt ín het razen van de tijd en gaat daar zijn eigen gang. Het geschiedt in elk moment van eerlijke rechtspraak, in elk moment van overbrugging van de kloof tussen mensen. In elk moment waarin gebeurt wat je niet voor mogelijk houdt, loopt de vijgeboom uit. Vinden we moed in het verduren van de tijd. Amen. Maranathakerk, Erika van Gemerden